

ВИКОРИСТАННЯ АНАЛІТИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Виникнення кризових явищ в економічних системах різного рівня знову обумовлюють необхідність та актуальність досліджень питань існування, функціонування, змін та розвитку економічних об'єктів. Проте, якщо криза кінця 90-х більшістю вчених пов'язується з трансформаційними процесами (переходом ряду країн від централізованого планового типу ведення господарств до управління на основі ринкових принципів), то криза, початок якої припадає на 2008 рік, на нашу думку, пов'язана насамперед з уповільненням інноваційних процесів у промисловості, що в свою чергу викликано низькою результативністю управління.

Сьогодні на зміну індустріальному й постіндустріальному укладам приходить період інноваційної економіки. Нова економічна система потребує вдосконалення існуючих принципів і підходів до планування, організації, мотивації та контролю діяльності підприємств. Основним складником становлення інноваційної економіки є управлінський ресурс, який за сучасних умов також потребує удосконалення. На основі аналізу передумов інноваційного розвитку підприємств визначено, що одним з необхідних складників інноваційного розвитку підприємства в сучасних умовах є перетворення, що відбуваються в організаційній та економічній сферах діяльності системи управління підприємством.

Серед економічних проблем сучасності питання забезпечення інноваційного розвитку підприємств займають особливе місце як за значущістю, так і за складністю. Як свідчить досвід промислової політики розвинених країн, який докладно вивчено науковцями, інноваційна діяльність, її активізація та стимулювання є визначальним чинником, що забезпечує такі характеристики країни й окремих її економічних агентів, як конкурентоспроможність, стійкість, економічна безпека, що в цілому

відображається у фінансовому потенціалі країни, добробуті населення та можливості протидіяти виявам кризи.

Щодо причин недостатньої інноваційної активності вітчизняних промислових підприємств періодичні дослідження проводить Державний комітет статистики України. Так, за результатами останнього обстеження, інноваційну діяльність вітчизняних підприємств стримують:

відсутність фінансування (на це вказали 86% респондентів);

великі витрати (40%);

відсутність коштів у замовника (40%);

високі кредитні ставки (39%);

недосконалість законодавства (32%);

труднощі з сировиною і матеріалами (29%);

високий економічний ризик (24%);

відсутність попиту на продукцію (15%);

недостатність інформації про ринки збуту (11%).

Але стосовно даних статистичної звітності слід визнати, що при вирішенні проблем управління інноваційним розвитком необхідно не лише констатувати і фіксувати статистичні дані та проблеми активізації інноваційної діяльності на підприємстві, але й здійснювати якісний аналіз і формування нових підходів до визначення інноваційної дійсності, її моніторингу, управління процесами та ефективної її організації.

На підставі цих принципів має здійснюватися економічне забезпечення інноваційного розвитку підприємства. Для реалізації цих принципів в діяльності підприємства пропонується розглянути таку структуру моделей економічного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства (рис. 1).

Оскільки головною метою планування інновацій є підвищення конкурентоспроможності продукції, то до основних завдань планування інноваційної діяльності доцільно віднести:

освоєння і випуск нових видів продукції, технологій
ресурсозбереження, поліпшення організації праці, виробництва і управління;

підвищення рівня уніфікації продукції, виробів, оснащення технологічних процесів, робочих місць і т.д.;

освоєння і впровадження у виробництво нових прогресивних матеріалів, виробів, сировини, конструкцій;

Рис. 1. Структура моделей економічного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства

диверсифікація виробництва промислової продукції;

механізація, автоматизація, роботизація трудомістких, ручних процесів, освоєння нових видів продукції;

підготовка, перепідготовка кадрів високої кваліфікації;

поліпшення умов праці, безпеки на виробництві;

підвищення якості продукції і зниження витрат виробництва;

фінансування інноваційної діяльності;

патентно-ліцензійна діяльність;

заходи щодо захисту навколишнього середовища;

маркетингові дослідження ринку і комерціалізація інновацій.

Всі ці завдання мусять вирішуватися в плановій послідовності, з урахуванням пріоритетності нововведень і економічної доцільності їхнього освоєння.

Особливе місце в прогнозуванні інноваційного розвитку займає інтегральний критерій, який зберігає відносну постійність в часі. Будь-яка модель активізації інновацій, що не враховує цього моменту, наперед приречена на порушення адекватності реальному процесу. Побудова інтегрального критерію ефективності розвитку інноваційної діяльності має носити прогресивний характер і базуватися на обліку можливих змін ваги локальних критеріїв в часі.

Нами сформульовано ряд положень, на підставі яких розроблено спосіб побудови критеріїв ефективності інновацій. Цей спосіб реалізується при дотриманні таких умов:

1. Формується єдиний інтегральний критерій оцінки різних можливих варіантів активізації інновацій, що якісно виражають економічну ефективність.
2. Інтегральний критерій ефективності реалізації інноваційних проєктів має відображати локальні цілі, аналітично будучи функцією від цих цілей і їхньої значущості.
3. Інтегральний критерій ефективності інноваційних проєктів має бути якісно постійним в часі, але з формою, що перспективно змінюється, враховує зміну значущості системи локальних цілей.

Процес побудови критерію ефективності інноваційного розвитку розбивається на два послідовні етапи: формування системи локальних цілей підприємства і виконання локальних цілей, тобто побудова інтегрального критерію.

В рамках цього способу прогнозування моделюється система локальних цілей інноваційного розвитку. Важливою забезпеченістю запропонованого способу є припущення, що у функціонуванні процесу приховані „ідеальні” методи управління, які і створюють систему оптимальних варіантів (цілей). Сумарний процес інноваційного розвитку

(зміна основних показників) може бути представлений як результат цілеспрямованої дії підприємства за системою локальних критеріїв.

У основу схеми при прогнозуванні інноваційного розвитку мають бути покладені принцип економічної ефективності як умова скаляризації вектора локальних критеріїв. Тоді галузь прогнозу, або інтегральний критерій інноваційного розвитку матиме вид:

$$Q_{ip}^i y(x) = \max E \{ \alpha_1(t) y_1, \dots, \alpha_n(t) y_n \}, \quad (1)$$

де x – основні чинники інноваційного розвитку процесу;

$y = (y_1, \dots, y_n)$ – вектор локальних критеріїв;

$\alpha = (\alpha_1, \dots, \alpha_n)$ – вектор управління;

α_n – вага n -ої локальної мети управління;

E – економічний ефект від впровадження і реалізації інновацій;

t – час впровадження і реалізації інновацій.

Як система локальних цілей приймається сукупність основних напрямів інноваційного розвитку. Реалізація цього шляху інноваційного розвитку припускає введення такого управління цим процесом і таких траєкторій розвитку, які забезпечують усередині прогнозних галузей максимум економічної ефективності. Надзвичайно важливим моментом економічного прогнозування інноваційного розвитку є факт змінюваності в часі. Таким чином, проблема побудови критерію ефективності інноваційного розвитку тісно пов'язана з проблемою економічного прогнозування, тобто з визначенням величини інтервалу прогнозу.

Таким чином, можливості активізації інноваційної діяльності зводяться до прогнозування впливу інновацій на ефективність виробництва, відбору таких варіантів розвитку, які забезпечували б можливість отримання з мінімальними витратами ресурсів результатів, потреб, що задаються прогнозом. Критерієм такого відбору може бути максимум ринкового ефекту.